

RAKENNETAAN MONI- KESKUSTAISTA HELSINKIÄ

VTT Pekka Tuominen

TIIVISTELMÄ

Segregaation vastainen kamppailu on noussut yhä tärkeämpään asemaan koulujen ja kaupunkien tulevaisuustyössä. Valitettavan usein tuloksena on kuitenkin marginalisoitujen alueiden voimakkaampi leimautuminen ja eriytyminen, sekä mielikuvissa että konkreettisesti. Lähiöiden huonolla maineella on myös kauaskantoisia vaikutuksia koululaisten käsityksille mahdollisuuksistaan tulevaisuudessa. Kirjoittajan pitkäjänteinen etnografinen kenttätutkimus Helsingin Kontulassa avaa kaupunkipolitiikkaa seuraaville segregaatiokeskustelun merkitystä asukkaille ja rohkaisee kyseenalaistamaan kaupunkitilan sisäisiä valta-asetelmia.

SUOSITUKSET PERUSKOULUN TULEVAISUUSTYÖHÖN

- **Marginalisoidut alueet ovat haavoittuvia.** Huonon maineen vahvistaminen niiden ulkopuolelta johtaa helposti stigmatisoivaan kierteeseen, jota on vaikea pysäyttää tai korjata. Vältä alueiden hierarkkista vastakkainasettelua, vaikka tarkoituksesi olisi kiinnittää huomiota niiden ongelmiin.
- **Lapset oppivat jo varhain asuinalueeseensa liitetystä maineesta.** Leimautumisella on vaikutuksia heidän käsityksiinsä kyvyistään ja mahdollisuuksistaan tulevaisuudessa. Älä vahvista näitä käsityksiä nimeämällä lähiöiden menestystarinat poikkeuksiksi.
- **Opi tunnistamaan lähiöiden vahvuudet ja tue niiden kehittymistä.** Älä vertaa niitä perusteetta kaupungin keskustaän äläkä pyri pakottamaan niitä sen kaltaisiksi.
- Alueiden positiivisia ominaispiirteitä korostamalla voidaan lisätä niiden vetovoimaa, asukkaiden osallisuuden kokemusta ja paikallisympeyttä. Opettele tunnistamaan nämä piirteet osana monikeskustaista kaupunkia, jossa omaleimaiset urbaanit keskukset täydentävät toisiaan.
- **Segregaatiota ei ehkäise vaan pikemminkin vahvistaa kulttuurin tuominen lähiöihin ja niiden kouluihin ulkopuolelta.** Hankkeissa liike tapahtuu keskustasta lähiöihin päin mutta harvoin toiseen suuntaan. Rakenna vuorovaikutteisia toimintatapoja, jotka rohkaisevat liikkumaan monikeskustaisessa kaupungissa.

LÄHIÖIDEN HUONO MAINE

Helsingissä huoli asuinalueiden välisestä eriytymisestä on ollut lähivuosina suurta ja etenkin pormestari on nostanut kamppailun segregatiota vastaan esille kaikilla hallinnon aloilla. Aiheesta kuitenkin puhutaan lähinnä siihen ulkopuolelta vaikuttamaan pyrkivien suulla – segregatioon yhdistettyjen alueiden asukkaita kuullaan aiheesta vain harvoin.

Tiedotusvälineissä uhkakuvat lähiöiden eriytymisestä ovat kuitenkin olleet läsnä niiden rakentamisesta saakka, 1950-luvulta lähtien. Ensimmäisinä vuosikymmeninä negatiiviset mielikuvat ja huono maine yhdistettiin sivistyneen kaupungin ja perinteisen maaseudun välissä asuviin juurettomiin asukkaisiin sekä syrjäytymis- ja jengiytymisvaarassa oleviin nuoriin. 1990-luvun laman myötä tietyt lähiöt yhdistettiin voimakkaasti massatyöttömyyteen ja sosiaalisiin ongelmiin mediassa ja 2000-luvulla maahanmuuton ja epäonnistuneen integraation ongelmat ovat hallinneet keskustelua.

Kontula Helsingissä on esimerkki lähiöstä, jonka maine on kiirinyt ympäri Suomen, ja johon on eri aikoina yhdistetty kaikki nämä kuvaukset. Kontulan maineella ongelmalähiönä on pitkä historia, joka juurtuu nopeasti myös lapsiin ja alueelle vastikään muuttaneisiin. Vaikka lähiöissä osataan myös suhtautua ennakkoluuloihin huumorilla, alueiden huonolla maineella on kielteisiä vaikutuksia koululaisten keskuudessa. Tämä vaikuttaa negatiivisesti erityisesti heidän käsityksiinsä omasta tulevaisuudestaan.

KETÄ SEGREGAATIO UHKAA?

Lapset tunnistavat jo nuorena kotilähiönsä maineen ja tavat, joilla sitä verrataan muuhun kaupunkiin. Mielikuvissa positiiviset esimerkit kaupunkielämästä, koulusta ja kulttuurista ovat kaupungin keskustasta ja lähiöissä jäädään niistä jälkeen yrityksistä huolimatta.

Tosiasiassa lähiöissä ja niiden kouluissa on paljon vahvuuksia, jotka hukkuvat yksisilmäisessä vertailussa kaupunkien keskustoihin. Laadukkaasta opetuksesta

huolimatta tasa-arvo ei toteudu ja monet asukkaat kokevat, että heidät on jätetty oman onnensa nojaan. Maine jakaa kaupunkitilan jyrkkiin kategorioihin.

Osa maineeseen vaikuttavista vääristymistä on ilmeisiä. Esimerkiksi oppilaiden lähtötaso suomen kielessä on hyvin erilainen kouluissa, joissa on paljon maahanmuuttajataustaisia oppilaita mutta tätä huomioidaan harvoin vertailussa. Maineen perusteella oppilaat sisäistävät koulujensa huonon maineen ja leimautuvat asuinalueensa ulkopuolella tämän perusteella. Kokemus pohjautuu mielikuviin stigmatisoitujen alueiden ominaisuuksista ja niiden pitkään historialliseen jatkumoon.

Maineeseen perustuvat odotukset määrittävät sekä nykyistä tilaa että käsitystä tulevaisuudesta. Sosioekonomisesti heikommilta alueilta saatetaan nostaa esiin menestyneitä yksilöitä, mutta heitä käsitellään mediassa poikkeuksina, jotka ovat onnistuneet, siitä huolimatta että ovat kasvaneet ongelmalähiöissä.

URBAANI MONINAISUUS VOIMAVARANA

Perusteiltaan epäonnistuneiden vertailujen sijaan tarvitaan visio tulevaisuuden Helsingille, joka ottaa huomioon lähiöiden ominaispiirteet ja korostaa niiden vahvuuksia. Näistä pääsee selville lähiöiden asukkaiden ääniä kuuntelemalla. Pyrkimys muuttaa lähiöitä ja niiden kouluja yksinomaan ulkopuolisia verrokkeja imitoimalla on tuomittu epäonnistumaan. Koulujen heikkouksien ja vahvuuksien arviointi asukkaiden näkemysten perusteella ohjaa kohti aitoa osallisuuden kokemusta.

Maineeltaan huonot lähiöt ovat kärsineet yksisuuntaisesta vaikuttamisesta esimerkiksi kulttuurin alueella, jossa yhteistyö perustuu useimmiten keskustassa tehtyjen tuotantojen vierailuihin muualla. Lähiöissä tehty laadukas kulttuuritoiminta liikkuu vain harvoin toiseen suuntaan. Yhden hyvää makua määrittävän keskustan sijaan kaupungit tulisi nähdä monikeskustaisina kokonaisuuksia, joilla on erilaisia identiteettejä heijastavia keskustoja. Tällainen arjessa tapahtuva vaikuttaminen ruokkii paikallisympeyttä ja korjaa huonon maineen aiheuttamia haittoja. Kouluikäisille lapsille ja nuorille se tarjoaa positiivisia näköaloja tulevaisuuteen ja heikentää heidän kotiseutunsa stigmatisaatiota.

KIRJALLISUUTTA

- Junnilainen, L. (2019). Lähiökylä – Tutkimus yhteisöllisyydestä ja eriarvoisuudesta. Vastapaino.
- Juntunen, M., & Laakkonen, V. (2019). Musliminuorten yhteiskuntakriittinen ironia. Nuorisotutkimus, 37(2), 66–79.
- Juntunen, M., (2020). Matkalla islamilaisessa Suomessa. Vastapaino.
- Tuominen, P. (2022). Striving for normality: Agency, citizen participation and intergroup belonging on the urban periphery of Helsinki. Frontiers in Sustainable Cities, 4, 876740.
- Tuominen, P. (2020). Historical and Spatial Layers of Cultural Intimacy: Urban Transformation of a Stigmatised Suburban Estate on the Periphery of Helsinki. Social Inclusion, 8(1), 34. <https://doi.org/10.17645/si.v8i1.2329>

Strategisen tutkimuksen neuvoston rahoittama **Osallistumisen esteiden yli (OBaMa)**-hanke yhteiskehittää ihmisten arkisiin toimintaympäristöihin ja kuulumisen ja osallisuuden kokemuksiin ankkuroituvia osallistumisen vahvistamisen malleja. Monitieteisessä hankkeessa on mukana tutkijoita yhteensä viidestä yliopistosta ja tutkimuslaitoksesta.

OBaMa – Overcoming Barriers to Participation

blogs.helsinki.fi/obama-stn | Osallistumisen esteiden yli

Lisätietoja:

VTT Pekka Tuominen Helsingin yliopisto

pekka.tuominen@helsinki.fi , 050 337 6765